

Motion till riksdagen 2006/07:Ub255

av Maria Wetterstrand m.fl. (mp)

Studenternas högskola och arbetsmarknad

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Studenters ekonomi.....	4
4.1	Studiemedel.....	5
4.2	Ersättning vid sjukdom	6
4.3	Ersättning vid arbetslöshet	7
4.4	Försörjningsstöd.....	7
4.5	Kunskap om gällande regler.....	8
4.6	Bostadsbidrag.....	8
4.7	Avgiftsfri utbildning	8
5	Studenternas arbetsmarknad.....	9
5.1	Ökade kontakter med arbetsmarknaden	9
5.2	Stöd i övergången.....	10
5.3	Uppföljning	10
5.4	Arbetsförmedling	10
6	Kvaliteten i utbildningen.....	11
6.1	Resurstilldelningssystemet.....	11
6.2	Studentkontrakt	11
6.3	Antagning.....	12
7	Studenternas hälsa.....	13
7.1	Planeringsförutsättningar	13
7.2	Arbetsmiljöstatistik	13
7.3	Studenthälsovård.....	14
7.4	Deltidssjukskrivning	14

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studiemedlet höjs.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att antalet veckor man kan få studiemedel för ökas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ålderstrappan bör avskaffas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fribeloppet bör höjas.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur kopplingen mellan studiemedel och sjukpenninggrundande inkomst kan avskaffas, i enlighet med vad som anförs i motionen.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studielånet bör efterskänkas efter 14 dagars sjukdom.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att utveckla ett system för hur studenters försörjning ska tryggas vid sjukdom.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studenter ska kunna ha sin arbetslöshetsersättning vilande under tre år, under förutsättning att de studerar heltid.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att socialtjänstlagen ändras så att studenter inte längre ska kunna särbehandlas när de söker försörjningsstöd.³
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den övre åldersgränsen för bostadsbidrag slopas för studenter.⁴
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att rutinerna för bostadsbidrag ändras så att man söker bostadsbidrag halvårsvis.⁴
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Högskoleverket bör få i uppdrag att genomföra en informationskampanj om studenters sociala trygghet.
13. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett förslag till ändring i högskolelagen som fastslår att all högskoleutbildning i Sverige ska vara avgiftsfri, i enlighet med vad som anförs i motionen.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett övergripande mål bör införas om praktik i högskoleutbildningar.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärosätenas arbete med att stödja studenterna i övergången till arbetslivet bör stödjas.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärosätena får i uppdrag att följa upp i vilken utsträckning f.d. studenter får arbete som motsvarar utbildningen och vilka orsaker som ligger bakom avhopp.

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att särskilda arbetsförmedlingar för akademiker skapas.²
18. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag på ett förändrat resurstilldelningssystem som gynnar kvaliteten i den högre utbildningen, i enlighet med vad som anförs i motionen.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en försöksverksamhet med studentkontrakt genomförs.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fullgjorda kursfordringar om minst 120 poäng bör vara tillräckligt för grundläggande behörighet till utbildning på avancerad nivå.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att alla platser på forskarutbildning ska utlysas nationellt.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Högskoleverket i sina utvärderingar bör uppmärksamma lärosätenas ansvar för sin planering.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetsmiljöstatistik för studenter måste tas fram.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att nationella riktlinjer för studenthälsan ska tas fram.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studenthälsovården bör kvalitetssäkras.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att deltidssjukskrivning ska kunna kombineras med deltidstudier.¹

¹ Yrkandena 5 och 26 hänvisade till SfU.

² Yrkandena 8 och 17 hänvisade till AU.

³ Yrkande 9 hänvisat till SoU.

⁴ Yrkandena 10 och 11 hänvisade till CU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Miljöpartiet de gröna för en politik där kunskap och individuell utveckling är centralt. Universitet och högskolor spelar en viktig roll för en positiv samhällsutveckling. Utbildning ska vara tillgänglig för alla. Samhället ska erbjuda möjligheter för var och en att ta sig vidare utifrån sina egna förutsättningar.

Kvaliteten i högskolan måste höjas. Investeringen i en högskoleutbildning är för många livets största investering mätt i så väl tid som pengar. Som student har man rätt att kräva att utbildningen håller hög kvalitet. Det är viktigt såväl för individen som för samhället i stort. Kvalitetsarbetet måste därför intensifieras. Lärosätena måste arbeta mer aktivt med att följa upp sina studenter, både de som avslutar utbildningarna och de som hoppar av. På så vis framkommer värdefull information om hur utbildningarna kan förbättras. Alltför många studenter möts av arbetslöshet efter examen, och alltför många akademiker arbetar i yrken som inte motsvarar deras utbildning. Studenternas anställningsbarhet måste främjas genom högre kvalitet i utbildningen och genom ökade kontaktytor mellan arbetsliv och högskola.

Centralt för den utveckling Miljöpartiet vill se är att det ska vara attraktivt att studera och att människor som gör det ska ha rimliga levnadsvillkor. Vår vision är att studerande ska ha ett skyddsnät som är likvärdigt det som förvärvsarbetande har. De flesta som studerar som vuxna har en ansträngd ekonomi som inte ger utrymme för oförutsedda utgifter. Den ekonomiska stressen förvärras av en mycket svag koppling till socialförsäkringssystemet. Vad som brukar betecknas som det generella välfärdssystemet exkluderar i själva verket i stor utsträckning landets studenter. Det är dags att skapa större trygghet och bättre ekonomiska förutsättningar för Sveriges studenter.

4 Studenters ekonomi

Det ska vara attraktivt att studera, och utbildning ska vara tillgänglig för alla. För att detta ska bli verklighet krävs att högskolor och universitet håller hög kvalitet. Det kräver också att studerande har rimliga levnadsvillkor. Miljöpartiets mål är att studerande ska ha ett skyddsnät likvärdigt det som förvärvsarbetande har.

Många regelverk som rör studerande präglas av den tid då de skapades. En tid då studenterna var en liten och exklusiv skara. En tid då den genomsnittlige studenten var en ung man från en välbärgad familj. En tid då akademisk utbildning var en garanti för arbete. Så ser det inte ut i dag. Utvecklingen har varit enormt positiv. På femton år har antalet studenter fördubblats. Andelen kvinnor har länge varit högre än andelen män på grundutbildningarna, höstterminen 2005 utgjorde kvinnorna 60 procent. Nu är det många som tar chansen att studera längre fram i livet och det blir allt vanligare att studenter har barn och familj. Allt detta är en önskvärd utveckling. Det är hög tid att villkoren anpassas till verkligheten.

4.1 Studiemedel

I dag ligger studiemedlet på cirka 7 250 kronor i månaden. Miljöpartiet fick i vårpropositionen 2006 igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor, fördelat med 100 kronor i bidragsdelen och 200 kronor i lånedelen. Det var ett steg i rätt riktning, men fortfarande är nivån alltför låg. Att få ekonomin att gå ihop med så knappa resurser till sitt förfogande är för många en utmaning. De flesta studenter klarar sig inte på detta belopp, utan tvingas att arbeta vid sidan av sina heltidsstudier. Många tvingas också låna pengar av familj och vänner. Miljöpartiet anser att studiemedlet ska höjas med ytterligare 900 kronor. För att studenternas skuldbörda inte ska bli tyngre är det viktigt att det är i bidragsdelen höjningen sker.

Gränsen för hur många terminers studiemedel var och en kan få ligger vid motsvarande tolv terminer. Denna regel är alldeles för begränsande. Arbetsmarknaden förändras och ställer i dag helt andra krav på flexibilitet än för tidigare generationer. Det måste vara möjligt för människor att omskola eller bredda sig. Vi vill höja gränsen till 14 terminer, det vill säga 280 veckor.

Möjligheten att få studiemedel är begränsad för äldre studerande. Miljöpartiet höjde tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet härom året åldersgränsen för rätt till studiemedel från 50 år till 54 år. Den så kallade ålderstrappan, som innebär att rätten till studielån successivt begränsas från och med det år man fyller 41, flyttades fram fyra år så att begränsningen i stället börjar vid 45 år. Dessa förändringar är mycket positiva, men i enlighet med principen om det livslånga lärandet anser Miljöpartiet att ålderstrappan bör avskaffas helt. Det måste vara möjligt även för personer i 40-årsåldern att studera. Samhället måste ta tillvara människors vilja till utveckling. Att ålderstrappan avskaffas är dessutom angeläget ur jämställdhetsperspektiv eftersom kvinnor i betydligt större utsträckning än män studerar senare i livet.

Hur stor inkomst man får ha vid sidan av sina studier samtidigt som man får studiemedel begränsas av det så kallade fribeloppet. Om man studerar heltid 40 veckor under ett år (normalt läsår) kan man tjäna maximalt knappt 100 000 kronor under året, utan att studiemedlet minskas. Miljöpartiet anser att nivån på fribeloppet är alldeles för låg. Så länge man klarar av sina studier bör det vara upp till var och en hur mycket man arbetar vid sidan av. Miljöpartiet anser därför att fribeloppet bör höjas.

Fel! Okänt namn på

Studenter som förvärvat arbetat innan de börjat studera kan ha kvalificerat sig för sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Den sjukpenninggrundande inkomsten ligger till grund för ersättningsnivåerna på de flesta socialförsäkringar, som till exempel föräldraförsäkringen och sjukförsäkringen. SGI kan vara vilande under studietiden, under förutsättning att studenten finansierar sina studier med studielån genom CSN. Detta förutsätter också att studenten har studiemedel för varje vecka, hela läsåret. En enda vecka utan studiemedel innebär att man förlorar sin SGI. Denna koppling är helt orimlig. Studerar man heltid ska man kunna ha sin SGI vilande, oavsett hur man finansierar sina studier. Det är dessutom så att det nya studiemedelssystemet är uppbyggt för att vara flexibelt. Tanken med att man ansöker om studiemedel för ett visst antal veckor, i stället för hela terminer, är att den enskilda studenten ska ha möjlighet att förlänga sin studietid genom att inte ta ut fullt belopp varje termin. I dag innebär det dock att man förlorar sin SGI. Det är inte rimligt. Miljöpartiet anser därför att kopplingen mellan SGI och studiemedel måste avskaffas. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med förslag på hur detta kan genomföras.

4.2 Ersättning vid sjukdom

Även studenter blir sjuka. Men socialförsäkringssystemet är inte uppbyggt med studenter i åtanke. Grunden för sjukförsäkringen är att den ska vara en ersättning för inkomstbortfall från förvärvsarbete vid sjukdom. Om man inte förvärvsarbetar har man således inte rätt till ersättning.

Studenter finansierar i stället sin sjukdom delvis med lån. För studenter som uppbär studiemedel från CSN (Centrala studiestödsnämnden) gäller att man under längre sjukdom kan få behålla studiemedlet utan krav på motprestation. Första sjukdagen ska man anmäla sjukdom till Försäkringskassan. När man sjukanmält sig får man en ersättning som motsvarar bidragsdelen i studiemedlet. När man passerat 30 dagars sjukskrivning efterskänks lånet på de efterföljande dagarna. Det betyder att man efter 30 dagar får en ersättning på samma nivå som studiemedlet.

Nuvarande system innebär alltså i princip att en student vid sjukdom har 30 karensdagar (för huvuddelen av sin inkomst) att jämföra med förvärvsarbete som har en. Miljöpartiet anser att denna "karenstid" ska kortas till 14 dagar, med samma krav på läkarintyg efter 14 dagar.

Den enda ekonomiska ersättning som studenter kan få vid sjukdom grundar sig alltså på att man tar studielån. Studenter som inte uppbär studiemedel får alltså ingen ersättning. Det finns ingen anledning till att tryggheten vid sjukdom ska vara beroende av om man finansierar sina studier med lån eller inte. Miljöpartiet anser därför att en utredning bör tillsättas för att utveckla ett nytt system för hur studenters försörjning ska tryggas vid sjukdom. Förslaget ska gälla alla studenter, oavsett om de har finansierat sina studier genom CSN eller ej.

4.3 Ersättning vid arbetslöshet

Akademisk utbildning är långt ifrån en garanti för att få arbete. Arbetslösheten bland akademiker är hög. Nästan alla studenter är arbetslösa under en period efter att studierna avslutats. Det är också svårt för många att hitta ett arbete för att klara försörjningen under sommarmånaderna. I dessa sammanhang är det viktigt att det finns en trygghet i socialförsäkringssystemen.

Arbetslöshetsförsäkringen är, liksom alla socialförsäkringar, uppbyggd efter förutsättningen att det normala är att man försörjer sig genom förvärsarbete. Situationen för studerande skiljer sig därför en del från normen.

Studerande som arbetat innan de påbörjade sina studier kan ha rätt till ersättning på sommaren, om de har kvar ersättningsdagar som de tidigare kvalificerat sig för. Den tid som ersättningen kan vara vilande, den så kallade överhoppningsbara tiden, är ett år. Under förutsättning att studenten tar ut ersättning några dagar varje år kan alltså ersättningsperioden behållas. Det gör att en del studenter stämplar en period varje år för att inte bli av med sina a-kassedagar, trots att de kanske inte behöver. Miljöpartiet anser att möjligheten att ändra reglerna bör utredas, så att den överhoppningsbara tiden förlängs till tre år, under förutsättning att man under tiden studerar heltid.

4.4 Försörjningsstöd

Även studerande kan hamna i en situation när de inte kan klara sin försörjning. Det gäller kanske framför allt under sommarmånaderna, då studiemedel inte utbetalas. De flesta lyckas ordna sin försörjning genom sommarjobb, men även bland dessa kan behov uppstå i glappet mellan den sista studiemedelsutbetalningen och den första lönen. Det är viktigt att kommunerna i det fall det behövs hjälper till med ett tillfälligt lån så att den enskilde kan klara sig fram till utbetalningen av den första lönen.

För att få ekonomiskt bistånd till sin försörjning, så kallat försörjningsstöd (socialbidrag), krävs att man inte kan försörja sig på annat sätt. Biståndsbedömning ska ske genom en individuell prövning. Studenter och unga behandlas dock ibland annorlunda än andra medborgare. Socialtjänsten har möjlighet att ställa särskilda krav på studenter genom att kräva att de deltar i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet för att de ska få försörjningsstöd. Det finns inga belägg i forskningen för att åtgärder av detta slag ger positiva resultat. Från studenter har också framförts att de blivit anvisade praktikplatser som varit allt annat än kompetenshöjande.

Miljöpartiet anser att socialtjänstlagens 4 kap. 4–5 §§, bestämmelsen som ger socialtjänsten möjlighet att särbehandla studenter, ska slopas. Studenter ska även i praktiken ha samma rätt till individuell behovsprövning som andra vuxna medborgare. Riksdagen bör därför ge regeringen detta till känna.

Fel! Okänt namn

4.5 Kunskap om gällande regler

Regelverket kring de sociala trygghetssystemen som gäller för studenter är för omfattande och komplicerat. Få studenter vet vad som gäller vid exempelvis sjukdom eller arbetslöshet. Även handläggare inom myndighetsvärlden kan ha bristfälliga kunskaper. Miljöpartiet anser att det är viktigt att regelverket förenklas och görs mer överskådligt. Vi förutsätter att den nya studiesociala utredning som snart tillsätts kommer med förslag i denna riktning.

Högskoleverket bör få i uppdrag att genomföra en informationskampanj om vad som gäller för studenters tillgång till trygghetssystemen. Regelverket kring de olika försäkringarna är mycket snåriga och studenter har ofta mycket dålig kunskap om de rättigheter som de faktiskt har. Det är av stor vikt att studenterna ges bättre information så att de i större utsträckning utnyttjar sin rätt.

4.6 Bostadsbidrag

Hyran är ofta den största utgiften för studenter. För många studenter tar hyran nästan halva studiemedlet i anspråk. Ofta räknar bostadsbolag och banker in bostadsbidraget som en given inkomst för studenter. Men i själva verket är det inte särskilt många studenter som får bostadsbidrag. År 2005 rörde det sig om 12 procent av de studerande.

Bostadsbidrag kan man få om man är mellan 18 och 29 år, eller om man är studerande med barn. Bidraget behovsprövas. Läser man senare i livet har man alltså inte rätt till bostadsbidrag om man inte har barn, även om man har det tufft ekonomiskt. Det är inte rimligt. Miljöpartiet anser att bostadsbidraget fortsatt ska behovsprövas, men att den övre åldersgränsen ska bort, så att alla som studerar har rätt att söka, oavsett ålder.

Bostadsbidragets storlek beror på hur stor inkomst man uppgett att man tror sig ska få under det kommande året. Om det visar sig att man tjänat mer än man trott att man skulle göra blir man återbetalningsskyldig. I dag söker man bostadsbidrag för ett helt år, vilket betyder att det kan bli fråga om höga summor som ska återbetalas. För att förhindra detta bör reglerna ändras så att man i stället söker bostadsbidrag halvårsvis. Då blir det lättare att uppskatta vad man kommer att tjäna och om det blir fel så blir det inte ett lika stort belopp att betala.

4.7 Avgiftsfri utbildning

Den högre utbildningen i Sverige är i dag avgiftsfri. Det har varit en av grundprinciperna för utbildningspolitiken. Rätten till utbildning ska inte styras av den egna plånbokens tjocklek. Den socialdemokratiska regeringen fick stöd av de borgerliga partierna i att luckra upp denna princip i och med propositionen Ny värld – Ny högskola (2004/05:162). Propositionen öppnade för

att ta ut avgifter för studenter som kommer från länder utanför EU/EES-området, något som riskerar bli verklighet inom en snar framtid.

Denna förändring är mycket olycklig. Den mest omedelbara effekten blir att rekryteringen av icke-europeiska studenter minskar, något som går stick i stäv med ambitioner om en internationaliserad högskola. På sikt finns också en uppenbar risk att avgifter kommer att införas även för svenska studenter. Denna utveckling måste motarbetas. Därför bör riksdagen besluta att i högskolelagen slå fast att all högskoleutbildning i Sverige ska vara avgiftsfri.

5 Studenternas arbetsmarknad

Akademiker har i alla tider haft lättare än andra grupper att få jobb. Men under senare år har arbetslösheten bland akademiker ökat kraftigt. Vid millennieskiftet var cirka 40 000 akademiker arbetslösa (inklusive arbetsmarknadspolitiska åtgärder). I juli 2006 hade antalet stigit till 73 000, vilket motsvarar cirka 5 procent av gruppen som helhet. Utöver detta finns också många som arbetar i yrken som inte tar till vara deras utbildning och kompetens. Det är både ett individuellt och ett samhällsligt misslyckande när disputerade samhällsvetare och biologer arbetar i okvalificerade yrken.

5.1 Ökade kontakter med arbetsmarknaden

Mycket tyder på att återkommande kontakter med arbetsmarknaden under utbildningstiden gör det lättare att få jobb efter examen. Egna kontakter med arbetsgivare är ofta avgörande för hur man får sitt första jobb. För studenterna är det dessutom viktigt att under studietiden få erfarenhet av olika sätt att tillämpa den kunskap man skaffar sig. Mer praktik innebär också att fler arbetsgivare får erfara hur högtbildade kan bidra till deras verksamhet. Miljöpartiet vill därför införa ett övergripande mål om minst tio veckors praktik för alla högskoleutbildningar som omfattar tre år eller mer. Denna praktik ska inte vara obligatorisk, men det ska vara en rättighet för studenter som så vill. Lärosätena ska vara skyldiga att anordna en kvalitativ och utvecklande praktik åt alla studenter som vill ha praktik. Målet ska vara uppfyllt senast år 2012.

Lärosätena ska ha stor frihet att avgöra hur praktiken ska utformas och hur den ska inlemmas i utbildningen. Praktiken ska dock ske i form av kurser som ger poäng och som berättigar till studiemedel. Det är enormt viktigt att praktikplatserna håller hög kvalitet. Lärosätena kommer att tilldelas medel för praktiken och förutsätts använda en del av pengarna för att ge handledare viss utbildning. Högskoleverket får ansvar för att göra en övergripande utformning av systemet och följa och utvärdera praktikverksamheten bland annat ur kvalitetshänseende.

Fel! Okänt namn

5.2 Stöd i övergången

Vi vill kraftigt förbättra lärosätenas stöd till att förbereda studenterna för, och att hitta en väg ut på, arbetsmarknaden. Det kan handla om att ordna praktik, hitta samarbeten kring examensarbete eller på annat sätt förmedla kontakter mellan studenter och arbetsgivare. Uppgiften är särskilt viktig för studenter från studieovana hem, som ofta saknar egna kontakter med potentiella arbetsgivare, och kunskap kring akademikers arbetsmarknad.

På de flesta lärosäten förekommer det olika former av aktiviteter för att hjälpa studenter ut på arbetsmarknaden. Men dessa verksamheter är underdimensionerade för behoven. Många gör stora insatser; det finns många goda initiativ, eldsjälar och bra idéer. Högskolorna har dock för lite pengar för att på allvar kunna hjälpa studenterna med övergången från studier till arbetsliv. Exempelvis finns det vid Stockholms universitet ett Career Center med två personer som ska hjälpa 37 000 studenter. Det är förstås alldeles otillräckligt.

Staten bör stödja lärosätena i detta arbete. Lärosätena får i och med detta ett nytt åtagande och bör därför få medel anslagna för att genomföra verksamheter av detta slag.

5.3 Uppföljning

I dag har studenter små möjligheter att bedöma hur framtidsutsikterna kommer att se ut när de efter avslutade studier ska ge sig ut på arbetsmarknaden. De analyser som görs om hur den framtida arbetsmarknaden ser ut för olika utbildningar är svårtolkade och bygger ofta på antaganden som är mycket osäkra. Ingen kan med säkerhet säga hur arbetsmarknaden kommer att se ut ett antal år fram i tiden. Men den historiska utvecklingen ger viss vägledning och en bild av i vilken utsträckning tidigare studenter fått relevanta jobb.

Miljöpartiet anser därför att alla lärosäten ska få i uppdrag att årligen mäta hur stor andel av de nytexaminerade från respektive utbildning om minst tre år som fått jobb som motsvarar utbildningen. Resultatet ska finnas tillgängligt för studenter och allmänheten och redovisas i marknadsföring av utbildningen. Detta är också något som Högskoleverkets styrelse har begärt i en skrivelse till regeringen i februari 2006. Lärosätena bör också få i uppdrag att följa upp de studenter som inte avslutar påbörjad utbildning. Att veta vilka orsaker som ligger bakom avhoppet är avgörande för arbetet med att förbättra kvaliteten i utbildningen. I båda fallen är det viktigt att statistiken är könsuppdelad, så att man kan få information om situationen skiljer sig mellan kvinnor och män.

5.4 Arbetsförmedling

Alla arbetssökande har olika förutsättningar. För att bättre kunna hjälpa arbetslösa till arbete bör arbetsförmedlingen organiseras annorlunda. Arbetsförmedlingar som har specialkompetens behövs. Det ger bättre kvalitet på

Fel! Okänt namn på

verksamheten genom hög kompetens hos personalen och goda kontakter med potentiella arbetsgivare. Exempel i denna riktning finns, AF Kultur och AF Sjöfart. Inriktningarna behöver inte vara snäva, men dagens organisation som baseras enbart på folkbokföringsadress är inte effektiv. Dessutom prioriterar arbetsförmedlingen dem som har svårast att hitta ett arbete. De som bedöms stå närmare arbetsmarknaden har i huvudsak hänvisats till att själva söka jobb. Miljöpartiet anser därför att det är viktigt att särskilda arbetsförmedlingar för akademiker skapas.

6 Kvaliteten i utbildningen

Miljöpartiet står bakom besluten om att bygga ut den högre utbildningen. Vi bejakar att fler får möjlighet att skaffa sig en högskoleutbildning, förkovra sig och lägga grunden för ett gott liv. Samtidigt menar vi att bilden av en urholkad kvalitet i högskolan måste tas på största allvar. Efter att ha gjort stora satsningar på kvantitet är det nu dags för rejäla satsningar på kvaliteten.

De ökade kontaktytorna mellan arbetsliv och lärosäten innebär ökad kvalitet i utbildningen. De ovan beskrivna satsningarna på praktikplatser innebär högre kvalitet och det nya systemet med metodisk uppföljning av studenter ger kunskap som ger gott underlag för att förbättra och utveckla utbildningarna.

6.1 Resurstilldelningssystemet

En faktor som påverkar kvaliteten i den högre utbildningen negativt är resurstilldelningssystemet. Lärosätena får medel tilldelade dels efter hur många studenter som påbörjar en kurs, dels efter hur många studenter som blir godkända och avslutar kursen. Detta system ger incitament till att godkänna studenter i fall då det egentligen är tveksamt om deras kunskaper håller en tillräckligt hög nivå. Ju fler godkända studenter, desto större resurser får lärosätet.

Miljöpartiet anser därför att förändringar måste göras i resurstilldelningssystemet, så att det även tar hänsyn till kvalitetsaspekter. Vi är öppna för vilka kvalitetskriterier som ska användas, men en aspekt som borde ingå är arbetet med den tredje uppgiften, d.v.s. samverkan med det omgivande samhället. Miljöpartiet fick i samarbetet med den förra regeringen igenom en utredning om finansieringssystemet. Den nya regeringen bör ta till vara de resultat som utredningen kommer fram till och återkomma till riksdagen med ett förslag på ett förändrat resurstilldelningssystem som på ett bättre sätt gynnar kvaliteten i den högre utbildningen.

6.2 Studentkontrakt

Utbildning är i tid och pengar en av de allra största investeringar som enskilda gör i livet. Studenterna ska kunna förvänta sig en utbildning av hög kvalitet.

Fel! Okänt namn på

Många är dock osäkra på vad de kan förvänta sig av sin institution och sitt lärosäte. Det är inte heller tydligt vad som förväntas av den enskilde studenten. Miljöpartiet föreslår därför att universitet och högskolor ska kunna skriva så kallade studentkontrakt med sina studenter. I ett studentkontrakt definieras studenternas rättigheter och skyldigheter och lärosätens åtaganden.

Studentkontrakten kan innehålla:

- ? Utfästelser om lärartäthet och antal undervisningstimmar.
- ? Andelen disputerade lärare som deltar i undervisningen.
- ? Principer för hur bland annat rättning och betygssättning ska gå till.
- ? Principer för planering, schemaläggning och dylikt.
- ? För doktorander kan anges exempelvis hur mycket handledning som den enskilde forskarstuderanden har rätt att kräva.
- ? Platsgarantier för vidareutbildningar och fördjupande kurser.
- ? För studenterna anges till exempel krav på närvaro, antal studietimmar kursen omfattar och betygskrav för godkänt med mera.

Ett studentkontrakt av detta slag kan lösa många av de problem som lärosätena i dag har att hantera. Det är i allra högsta grad en fråga om kvaliteten i utbildningen. Det är också en fråga om studenternas arbetsmiljö och därav en hälsofråga.

För att främja arbetet med studentkontrakt bör Höskoleverket ges i uppdrag att genomföra en försöksverksamhet med studentkontrakt på fem universitet eller högskolor.

6.3 Antagning

För att ha grundläggande behörighet till studier på avancerad nivå krävs examen. Många lärosäten tar lång tid på sig att utfärda examen, vilket betyder att studenter som har tagit kurser motsvarande en examen inte kan söka sig vidare enbart för att de väntar på att få sitt examensbevis. Miljöpartiet anser därför att det i stället bör räcka med fullgjorda kursfordringar om minst 120 poäng för grundläggande behörighet till utbildning på avancerad nivå.

Rekryteringen till forskarutbildning kan ske på olika sätt. Från många håll kritiserar antagningsprocessen för att vara godtycklig. Det är vanligt att man förväntas ha kontakt med en potentiell handledare vid institutionen redan när man söker forskarutbildningen. Det är inte heller ovanligt att verksamma forskare rekryterar doktorander till sina forskningsprojekt utan att fler fått möjlighet att konkurrera. Formellt måste alla platser på forskarutbildningen som helt eller delvis finansieras av fakulteten utlysas. Det finns indikationer på att så inte alltid sker. Detta öppnar upp för diskriminering, vilket kraftfullt måste motverkas. Miljöpartiet anser att alla platser på forskarutbildningen ska utlysas nationellt. Det är viktigt ur så väl rättvise- som kvalitetshänseende.

7 Studenternas hälsa

Samhället behöver fokusera mer på friskfaktorer och skapa förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Detta i enlighet med riksdagens beslut om ny inriktning för folkhälsopolitiken (prop. 2002/03:35). För studenter är främjande av målområde två i de nationella folkhälsomålen, d.v.s. Ekonomisk och social trygghet, särskilt viktigt. Modern folkhälsoforskning visar att socioekonomiska faktorer liksom makt över sitt eget liv har större betydelse för hälsoutvecklingen än enskilda livsstilsfaktorer.

Den psykiska ohälsan är ett allvarligt problem även bland studenter. Att vara student innebär en otrygg tillvaro. De flesta har en mycket knapp ekonomi, som inte tillåter några oförutsedda utgifter. Det är viktigt att hela tiden prestera och ligga på topp för att inte halka efter och därmed riskera att förlora såväl tid som studiemedel.

7.1 Planeringsförutsättningar

Som student förväntas man vara extremt flexibel och finna sig i de förutsättningar som ges. Man har ofta dåliga möjligheter att påverka planering av kurser, något som inom arbetslivet anses vara en mycket viktig faktor ur arbetsmiljösynpunkt. Ett vanligt problem är att studenterna får sina scheman alltför nära inpå kursstart och att ändringar i scheman görs med kort varsel. Att inte kunna planera sin tid försvårar för studenterna, inte minst för de som har barn. Det är viktigt att tänka på att studentgruppen har ändrats och är långt ifrån så homogen som den var för något decennium sedan. Även studenter måste kunna planera sin tid. Lärosätena kan inte förvänta sig att studenter ska kunna hantera alltför hastiga förändringar av förutsättningarna. Lärosätena måste ta ansvar för sin planering. Miljöpartiet anser att regeringen bör ge Högskoleverket i uppdrag att i sina utvärderingar uppmärksamma detta.

Förslaget om studentkontrakt som presenterats tidigare i denna motion har delvis också till syfte att förbättra studenternas planeringsförutsättningar.

7.2 Arbetsmiljöstatistik

Oro, ångest och stress är vanligt förekommande. Tillgången till statistik där studenter som grupp är urskiljbar är dålig. Undersökningar som gjorts vid enskilda lärosäten visar dock att det är ett utbrett problem. Miljöpartiet anser att arbetsmiljöstatistik som rör studenter måste tas fram. Arbetsmiljöverket bör få ansvar för att se till att det finns arbetsmiljöstatistik där studenter som grupp är urskiljbara. Statistiken bör också vara könsuppdelad. Studenter lever under särskilda förutsättningar, och det är viktigt att få kunskap om deras arbetsmiljö och hälsa.

Fel! Okänt namn

7.3 Studenthälsovård

Universiteten och högskolorna har ansvar för att tillhandahålla studenthälsovård, som framför allt ska vara förebyggande. Detta ansvar regleras i högskoleförordningens 1 kap. 11 §, som lyder:

Tillgång till hälsovård

11 § Högskolorna skall ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa. Förordning (1996:568)

Någon närmare reglering av hur denna hälsovård ska fungera eller vilken omfattning den ska ha finns inte. Hur studenthälsovården fungerar varierar mellan olika lärosäten, och högskolorna avgör själva hur mycket resurser de vill lägga på studenthälsovården. Utvecklingen av anslagen till högskolan har inte följt utbyggnaden av högskoleplatser. Såväl studentkårer som personal har uttryckt ett behov av nationella riktlinjer för att studenthälsan ska bli tydligare och mer likvärdig. Därför anser Miljöpartiet att nationella riktlinjer för studenthälsan ska tas fram. Riktlinjer som alla lärosäten är skyldiga att leva upp till är en garanti för att alla studenter har möjlighet att få viss hjälp.

Miljöpartiet anser också att studenthälsovården bör kvalitetssäkras. Detta kan till exempelvis göras genom en certifiering. Lärosätena ska fortsatt vara fria att organisera hälsovårdsarbetet på olika vis, men det är viktigt att kvaliteten i verksamheterna är hög oavsett i vilken organisationsform de drivs.

7.4 Deltidssjukskrivning

Även studenter blir sjuka och behöver bli sjukskrivna under en period. Effektiv rehabilitering så att den enskilda snart kan komma tillbaka till studierna är enormt viktig. Men enligt gällande regler är det inte möjligt att vara sjukskriven på deltid samtidigt som man studerar deltid. I arbetslivet anses möjligheten till deltidssjukskrivning vara viktig, inte minst för att skapa rimliga förutsättningar för en anställd att komma tillbaka i arbete efter en tids sjukdom. Dagens situation där människor som har kapacitet att studera deltid tvingas in i heltidssjukskrivning är orimligt. Deltidsstudier kan vara ett utmärkt sätt att komma tillbaka till studier efter en tids heltidssjukskrivning. Miljöpartiet anser att deltidssjukskrivning måste gå att kombinera med deltidstudier och föreslår därför detta.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 29 oktober 2006

Maria Wetterstrand (mp)

Peter Eriksson (mp)

Mats Pertoft (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Karla López (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Max Andersson (mp)

Per Bolund (mp)

Tina Ehn (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)